

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Sverigefinska Riksförbundets yttrande över delbetänkandet

Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik, SOU 2017:60,

av Utredningen om en stärkt minoritetspolitik.

Sverigefinska Riksförbundet ("SFRF") har getts tillfälle att lämna sina synpunkter på det rubricerade delbetänkandet.

Utredningen om en stärkt minoritetspolitik ("utredningen") har haft i uppdrag att genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken och se över minoritetslagen. Utredningen har gjort en gedigen analys av det minoritetspolitiska läget och minoritetslagen samt lämnat utmärkta och viktiga förslag. Det är bra att utredningen har lyssnat på och gett sverigefinnar möjlighet att lämna synpunkter och önskemål redan under utredningstiden.

SFRF tillstyrker de flesta av utredningens förslag, med de undantag som tas upp i synpunkterna och kommentarerna som lämnas nedan.

3.8 Minoritetspolitikens fortsatta inriktning

3.8.1 Överföringen av språk och kultur mellan generationerna behöver prioriteras

Utredningen anser att överföring av språk och kultur mellan generationerna är viktigt och att detta ska prioriteras i större utsträckning i framtidens minoritetspolitik. SFRF instämmer helt i utredningens ställningstagande.

Dock är SFRF tveksamt till om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att detta ska uppnås. Ett viktigt steg vore, enligt SFRF, att sverigefinska föräldrar ges möjlighet att välja en helt eller en till väsentlig del finskspråkig förskola för sina barn i alla kommuner. Dessutom borde kommunerna satsa mer än de hittills gjort på revitaliseringen av finska språket. Det behövs också nya metoder för att hejda den pågående s.k. språkbytesprocessen. Därför anser SFRF att ett språkcentrum ska bildas för finska, samt att ett långsiktigt bevarandeprogram för finska ska tas fram snarast.

4 Utvärdering av minoritetslagstiftningen

4.2. Det grundläggande skyddet

Trots sitt breda uppdrag har utredningen fått för snäva ekonomiska ramar för att kunna lämna sådana förslag som väsentligt skulle kunna utöka sverigefinnarnas minoritetspolitiska rättigheter, speciellt i kommuner som inte hör till förvaltningsområdet för finska.

I sina tidigare remissvar, och i sina kontakter med politiker, har SFRF betonat vikten av att alla

sverigefinnar ska få samma minoritetspolitiska rättigheter i hela landet, oavsett vilken kommun de bor i. Det är en besvikelse för SFRF och dess medlemmar att inte heller denna utredning lämnar ett sådant förslag. För att förstärka sverigefinnarnas rättigheter i hela landet, anser SFRF att regeringen ska påbörja ett arbete för att skriva in de nationella minoriteternas rättigheter i Sveriges grundlag.

4.3.2 Ett förtydligande av vad det innebär att samråda

SFRF tillstyrker utredningens förslag, förutom förslaget att ordet ”representanter” i 5 § minoritetslagen skulle tas bort.

SFRF anser att ordet ”representanter” ska behållas, och att bestämmelsen därutöver ges en lydelse där det framgår att även andra intresserade parter kan och bör delta. Enligt SFRF bör även en bestämmelse införas om att regeringen ska samråda på riksplan med de nationella minoriteternas riksförbund/riksorganisationer.

Som bakgrund för sitt ställningstagande vill SFRF ta upp följande. En omfattande del av det minoritetspolitiska arbetet sker ute i kommunerna, och det är minoriteternas lokala föreningar som gör arbetet. Genom dessa sverigefinska föreningar når kommunerna en betydande del av sverigefinnarna och får veta önskemål om hur minoritetspolitiken borde utvecklas. Genom föreningarna kan kommunen också informera en stor grupp sverigefinnar. Utan de sverigefinska föreningarnas arbete och samråd hade minoritetspolitikens målsättningar inte kunnat förverkligas i kommunerna i den mån som nu har skett. Att ta bort ordet ”representanter” från 5 § minoritetslagen sänder enligt SFRF en signal om att SFRF:s och de sverigefinska föreningarnas arbete inte uppskattas av beslutsfattarna. SFRF vill i detta sammanhang även framhålla att kommunernas och landstingens samråd/dialog med majoritetsbefolkningen också sker genom föreningar.

Varken SFRF eller dess medlemsföreningar har någonting emot att andra intresserade sverigefinnar deltar i samrådet – tvärtom är det önskvärt, och SFRF har uppmuntrat dessa att delta. En omständighet som tyvärr ofta utgör ett hinder för förvärvsarbetande personer att delta i samråden är att arbetsgivare i regel inte ger ledigt för personer som skulle vilja delta; de får heller inte ersättning för förlorad arbetstid. SFRF anser att sådana arbetstagares möjligheter att få ledigt för att delta i samråd behöver förstärkas – annars kan sverigefinnar i aktiv ålder inte delta i samrådsmöten.

4.3.5 Statsbidrag till nationella minoritetsorganisationer

Samrådet för nationella minoriteter har förbättrat sverigefinnarnas möjligheter att driva sina språk- och kulturpolitiska mål. Samtidigt har arbetsbördan ökat för sverigefinska organisationer och samrådet tar en alltför stor del av deras resurser. Därför är det angeläget att SFRF:s bidrag höjs och att kommuner och landsting/regioner lämnar stöd till SFRF:s medlemsorganisationer för deras viktiga minoritetspolitiska arbete. I dag är situationen ohållbar i många föreningar, då de inte längre får stöd från sin kommun. Det är anmärkningsvärt, och upplevs som orättvist, att en del kommuner har dragit in stödet sedan samråd enligt minoritetslagen infördes. Bristande resurser hos organisationer är orsaken till den rådande obalansen i samråden. Myndigheter, kommuner m.m. har personella och andra resurser till sitt förfogande. Föreningar och dylika organisationer saknar sådana resurser och kan inte bli jämbördiga parter, då allt arbete utförs på frivillig basis.

5 Uppföljning av minoritetslagen m.m.

5.2 En nystart för uppföljning och samordning av minoritetspolitiken

SFRF anser att en viktig förutsättning för att utredningens förslag ska förverkligas är att uppföljningen och samordningen av minoritetspolitiken skärps. För detta behövs en särskild myndighet. Med

vetskap om att tillämpningen av minoritetslagen hittills inte har fungerat tillfredsställande, finner SFRF viktigt att det i fortsättningen skulle finnas möjlighet att påföra sanktioner.

5.3. Överklagande av beslut samt enskildas möjligheter att få en rättighetsprövning

Enligt direktiven ska utredningen överväga behovet av att införa en möjlighet till om- och överprövning av beslut. Utredningen lämnar dock inte ett sådant förslag. Detta borde införas på längre sikt, enligt SFRF.

Utredningen konstaterar att utanför äldreomsorgen och skolväsendet finns inte någon myndighet som har tillsynsansvar för de nationella minoriteternas rättigheter. Det är beklagligt att utredningen inte fått i uppdrag att lämna förslag om sådan tillsyn. SFRF anser att regeringen ändå ska fatta beslut om tillsyn redan i denna översyn av minoritetslagen, då enskildas möjlighet till rättighetsprövning tydligen inte kommer att genomföras i nuläget.

6 Förskola på minoritetsspråk m.m.

Utredningen föreslår att kommuner inom förvaltningsområdena ska erbjuda hela eller en väsentlig del av utbildningen i förskolan på minoritetsspråket. Detta är mycket bra men borde enligt SFRF gälla i alla kommuner i landet.

SFRF stödjer utredningens överväganden kring hur begreppet "väsentlig del" ska tolkas. Europarådets expertkommitté har godtagit en fastställd miniminivå om sex timmars förskoleundervisning i veckan när det gäller nationella minoritetsspråk. SFRF anser att detta ska bli ett mål som ska nås även i Sverige. SFRF vill betona vikten av att regeringen/skolverket ger tydliga föreskrifter och råd om hur begreppet "väsentlig del" ska tolkas. Om detta inte sker, är risken överhängande att kommuner tolkar begreppet olika, såsom nu sker med begreppet "delar av" i 17 § minoritetslagen.

SFRF vill betona vikten av att förslagen från denna utredning samt de från *Utredningen om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk*, U 2016:07, tillsammans bildar en sådan helhet som ger sverigefinska barn en möjlighet att kontinuerligt i förskolan, i förskoleklassen samt i skolan lära sig och utveckla sitt nationella minoritetsspråk. Det är av yttersta vikt att sverigefinska barn, i egenskap av nationell minoritet, ges möjligheten att välja en helt eller till väsentlig del finskspråkig skolgång.

7 Äldreomsorg på minoritetsspråk

SFRF tillstyrker utredningens förslag, samt stödjer Sverigefinska Pensionärer-förbundets synpunkter beträffande förslagen.

8 Tillgång till personal med språk- och kulturkompetens

8.2.2 Utbildningsmöjligheterna bör ses över

SFRF tillstyrker utredningens, i SFRF:s mening mycket angelägna, förslag och anser att det är viktigt att dessa genomförs så fort som möjligt.

Bristen på finskspråkig personal är redan alarmerande i många kommuner. SFRF är huvudman för Axevalla folkhögskola i Skara, samt medlem i styrelsen för Sverigefinska Folkhögskolan i Haparanda. Bägge skolorna är vana vid att arrangera uppdragsutbildningar och kunde vara behjälpliga till exempel vid anordnandet av utbildning i språk- och kulturkompetens för vård- och omsorgspersonal samt förskolepersonal.

9. De nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvård.

SFRF anser att utredningens förslag är bra men inte tillräckliga.

Upprepade undersökningar har visat att sverigefinnar har sämre hälsa än majoritetsbefolkningen. SFRF har vid flera tillfällen tagit upp behovet av fördjupnings- och uppföljningsstudier samt åtgärdsplaner bland annat angående psykisk hälsa, höga självmordsförsökstal samt antalet självmord i gruppen. Sådana studier har dock inte genomförts. Därför anser SFRF att regeringen bör etablera ett centrum för sverigefinnars hälsa, och att centrumet ska placeras i Stockholmsområdet. Detta med tanke på sverigefinnarnas hälsotillstånd och antal, samt då en stor del av dem bor i Stockholmstrakten, i Södermanland och i Västmanland. Centrumet bör kunna sprida kunskap bland landstingen samt bedriva och stötta forskning, och utveckla metoder som kan tillämpas i förhållande till övriga nationella minoriteter.

Antalet äldre inom den sverigefinska gruppen ökar och många av dem kommer att behöva hälso- och sjukvård på finska. För att ge sverigefinnarna bättre möjligheter till vård på finska, är det viktigt att Sverige ratificerar artikel 13.2.c (angående vård på nationella minoritetsspråk) i Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk, den s.k. minoritetsspråkskonventionen.

Stockholm, den 3 oktober 2017

Sverigefinska Riksförbundet

Voitto Visuri
ordförande